אמר ליה כי קא מקיש רחמנא ^(ויקרא כ)^ לבל תשקצו א] אבל לשיעורין לא:

מתני׳ דם השרץ ב](והבשר) מצטרפין זה עם זה. כלל אמר רבי יהושע כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין, טומאתו ולא שיעורו, שיעורו ולא טומאתו, לא טומאתו ג] [ולא] שיעורו אין מצטרפין:

גמ׳ אמר רב חנין אמר רב ד](זעירא וכן אמר) רבי יוסי בר ר״ח הטמאין מלמד שהן מצטרפין ואפילו שרץ ושרץ שרץ ודם בין משם אחד בין משני שמות. אמר רב יוסף לא קשיא כאן בכולו כאן במקצתו, ומנא תימרא דתניא נשפך על הרצפה והיה מקומה קטפרס איהל על מקצתו טהור, איהל על כולו טמא. ה](מאי מקצתו אילימא מקצת דם) והא אמר רבי חנינא אמר רבי רביעית דם שהגיס בה טהורה, אלא לאו שמע מינה כאן בכולו כאן במקצתו ש״מ. שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ו] בעיר [רומי] ומנין לדם שרצים שהוא טמא? א״ל ז](דאמר קרא) וזה לכם הטמא. אמרו לו תלמידיו ח] חכים ליה בן יוחאי. אמר להם תלמוד ערוך בפיו של רבי אלעזר בר רבי יוסי שפעם אחת גזרה המלכות גזרה שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו את בניהם, ושיבעלו ט](את) נדות. הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר קומי והלך וישב עמהם. אמר להם מי שיש לו אויב יעני או יעשיר? אמרו לו יעני. אמר להם אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו. אמרו טבית אמר י](ליבטל) ונבטלה. חזר ואמר להם מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא? אמרו לו יכחיש. אמר להם אם כן ימולו בניהם לשמונה ימים ויכחישו. אמרו טבית אמר ונבטלה. חזר ואמר להם מי שיש לו אויב ירבה או יתמעט? אמרו לו יתמעט. יא] אם כן לא יבעלו נדות. אמרו טבית אמר ונבטלה. הכירו בו שהוא יהודי החזירום. אמרו מי ילך ויבטל הגזרות ילך

^(ויקרא יא)^

רש״י

אמר ליה כי אקשינהו רחמנא לפלוגי שיעורא בין נבילה מובדלת בין נבילה שאינה מובדלת אלא לבל תשקצו וקמ״ל דאתא נבלת בהמה טמאה ואתא נבלת בהמה טהורה ואחד שרצים מחייב האוכלן משום בל תשקצו גמי ולאפוקי לאו בנבלת בהמה טמאה לבד מלאו דנבלה דאיכא לאו דלא תשקצו ולאו דבהמה טמאה: **מתני׳ דם השרץ ובשרו** מצטרפין לכעדשה לטמא: כלל אמר ר׳ יהושע כל שטומאתו ושיעורו שוין כגון נבלה ונבלה או חולד ועכבר: **טומאתו ולא שיעורו** כגון שרץ ונבלה דטומאתן שוה דשניהן הויין טומאת ערב ולא שיעורן דנבלה שיעור טומאתה בכזית [ושרץ בכעדשה]: **ולא טומאתו** יג][כגון] נבלה ומת דתרווייהו מטמאין בכזית מת הויא טומאתו ז׳ ונבלה לא הויא אלא טומאת ערב: **לא טומאתו ולא שיעורו** כגון מת ושרץ דשרץ שיעורו בכעדשה וטומאתו עד הערב ומת שיעורו בכזית וטומאתו שבעה: **גמ׳ אמר רב חנין** יד](וכו׳) כלומר הא דקתני דם השרץ והבשר מצטרפין דוקא בשרו של אותו שרץ עצמו שפירש ממנו הדם דהאי דם ובשר משרץ אחד ולא שהדם משרץ אחד והבשר משרץ אחר. טו] (אבל) אי אתו מב׳ שרצים לא מצטרף: **הטמאים** ה״א יתירא מלמד שמצטרף אפילו שרץ ושרץ כלומר כחצי שיעור משרץ זה וכחצי שיעור משרץ אחר מצטרפין חצי שיעור טז] מחולד וחצי שיעור מעכבר מצטרפין וקשיא לרבי יז] (יוחנן): **אמר רב יוסף כאן בכולו כאן במקצתו** • אי הוו שרצים כולן שלימין בין משם אחד בין משני שמות ופירש חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה או מזה דם ומזה בשר כיון דהאי ממקום חשוב דתרווייהו יח](השרצים) שלימין נינהו וחשיבי מצטרפין, והא דאמר ר׳ חנין יט] וכו׳ היינו במקצתן דלא הוו השרצים שלימין אלא מקצתו של כל אחד ואחד מונח בכאן ופירש דם מזה ובשר מזה האי ולא אתו משרצים שלימין לא חשיבי ולא מצטרפי הדם עם הבשר אלא עם בשר אותו שרץ שפירש ממנו הדם: **ומנא תימרא** דשני לן בין כולו למקצתו: **נשפך על הרצפה** • רביעית דם (א) כ](שלימה) והיה מקומו קטפרס ולהכי נקט רצפה שהרצפה היתה חלקה דהויא כמדרון ונתפשט הדם: **איהל על מקצתו** • של רביעית דם כגון שנחה על מקצתו טהור משום דלא איהל על כל השיעור: **איהל על כולו** • על הרביעית של דם טמא: **והא א״ר רביעית דם שהגיס בה** • שהפך כא] בה בכוש או בכרכר טהור ואע״ג דכי הגיס בה א״א שלא יאהיל על טלו אותו המגיס בו ואמאי טהור הא איהל על טלו טמא: **אלא לאו ש״מ כאן בכולו כאן במקצתו** • האי דקתני איהל על טלו טמא היינו היכא דאתי האי רביעית דם ממת שלם ולהכי חשיב דמטמא באהל והא דקתני שהגיס בה טהור היינו היכא דלא בא רביעית זה ממת שלם אלא שילא ממקצתו שהיה מונח שם מקצת מת ופירש ממנו אותו דם אע״ג דאית ביה רביעית האהיל ואינו בא ממת שלם לא חשיב ואינו מטמא באהל וכן אמר רבי: **א״ל דכתיב וזה לכם וגו׳** • והאי קרא מיותר הוא לדרשא למידרש ביה הכי דהא כתיב קרא אחרינא (ויקרא יא) כב] (אלה) הטמאים לכם: **אמרו לו** • לרבי מתיא תלמידיו של רבי מתיא: **חכים לו בן יוחאי** • כבר נתחכם בן יוחאי שיודע לומר דבר זה: כג] **למוד ערוך** • ולא אמרה מדעתו ומנלן דלמדה מרבי אלעזר בר רבי יוסי מהכא שפעם אחד וכו׳: **וסיפר קומי** • שגילח השער שעל מצחו והניח השער של אחריו כעין בלורית כד] שהעובדי כוכבים עושין כדי שלא יכירו בו שהוא יהודי: **מי שיש לו אויב** • רצונו שיעשיר או רצונו שיעני:

שהוא

תוספות

השרצים מצטרפין זה עם זה • כגון שמונה שרצים החולד והעכבר וגו׳: **כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין** • כגון שרץ ושרץ כה] נבילה ונבילה טומאתו ולא שיעורו כגון אבר מן המת וכזית מן המת שטומאה שוה באהל ולא שיעורו כו] דכזית מטמא בבשר ואבר בכל שהוא לא טומאתו ולא שיעורו שרץ *ונבלה כז]: **אמר רב חנין** כח] **כו׳** • פירוש הא דקאמר במתני׳ דם השרץ ובשרו מצטרפין היינו דווקא בעוד הדם בשרץ אבל פירש הדם מבשר השרץ אין מצטרפין מתיב ר׳ יוסי בר ר׳ חנינא הטמאים מלמד שמצטרפין ואפילו שרץ ושרץ ודם בין משם אחד בין משני שמות פירוש שני שמות שני שרצים כמו חולד ועכבר כט] *אם מצטרף דם השרץ עם שרץ אחר וכ״ש דם השרץ ובשרו שמצטרפין אפילו כי פירש אמר רב יוסף כאן בכולו כאן במקצתו כלומר הא דאמר הכא בברייתא שמצטרפין דם של שרץ זה ובשר שרץ אחר היינו דווקא בכולו שפירש הדם משרץ שלם ל] וזו חשוב להצטרף והא דאמר גבי מתניתין דאין מצטרף אלא אם כן עודו בו היינו במקצתו לא] שלא פירש הדם אלא מאבר אחד או מחתיכה אחת ולאו איהו חשוב להצטרף ומנא תימרא שיש חילוק בין כשבא משרץ שלם בין כשבא משרץ שאינו שלם כדתניא נשפך על הרצפה והיה מקומה קטפרס פירוש נשפך רביעית דם המת במקום מדרון ולא היה מתעכב במקום אחד אלא כאן מעט וכאן מעט והאהיל על מקצתו טהור לפי שלא האהיל על כל רביעית הדם איהל על טלו שאיהל על כל מקום שנשפך הדם כגון שאיהל ידו עליו טמא דהא איהל על רביעית דקסבר שהדם שבמקום זה מצטרף לדם שבמקום אחר: **והא** אמר רבי יוחנן רביעית דם שהגיס בו טהור • פירוש לב] מגיס הדם בכף או בקנה טהור לפי שאי אפשר שלא בלע הקנה לג] ולא ישאר רביעית ואמאי טהור הא אמרינן איהל על לד] *מקצתו טמא אע״פ שלא האהיל [א]על כל הרביעית [במקום אחד] אלא כאן בכולו כאן במקצתו הא דאמרינן איהל על לה] טלו *מקצתו טמא היינו בכולו כלומר כשאותו דם בא ממת שלם והא לו] דר׳ יוחנן טהור כשבא ממקצת המת ולא בא ממת שלם וקשיא לפירושו דכיון דמוקי ליה [ב]בעודו בו׳ כלומר שהדם בבשר השרץ מאי לירוף בעי בשר השרץ קרינא ביה בכוליה כיון שלא פירש מעולם ועוד קשיא מהיכא סייתי האי חילוק דבטלו למקצתו כיון דאיכא רביעית מה לי בא ממת שלם מה לי בא ממת חסר לכך נראה כמו לז] שפי׳ רבינו נסים גאון דגרסי׳ א״ר חנין א״ר זעירי *כו׳ פי׳ אמר [ג]ר׳ זעירי אמר ר״י (האמורה וכו׳) צריך שיהא אותו הדם מאותו השרץ שהבשר נבדלה ממנו כלומר אבל דם של שרץ זה אינו מצטרף עם בשר שרץ אחר ועל זה פריך מההיא לח] [ד]שבאים ב׳ שמות דקאמר בההיא דמצטרפין ואע״פ שבאים מב׳ שרצים ומשני כאן בכולו כאן במקצתו פירוש הא דקאמר התם דמצטרפין אע״ג דבאים משני שרצים כגון שנגע בכולו בדם ובבשר והא דקאמר זעירי דדוקא משרץ אחד ולא מב׳ שרצים כגון שלא נגע אלא במקצתו בדם או בבשר ולהכי קאמר דכי הם משרץ אחד דמצטרפין דהוי כאילו הדם והבשר מחוברין כאחד אבל כשהם משני שרצים כל חד וחד דבר בפני עצמו הוא ומנא תימרא דאיכא לפלוגי בהכי בין נגע בכולו בין נגע במקצתו כדתניא נשפך ס׳ איהל על מקצתו טהור כו׳ אלמא שיש חילוק בין איהל על טלו לאיהל על מקצתו והוא הדין שיש לחלק בנגיעה וא״ת אם כן אמאי מייתי נו והאמר ר׳ יוחנן רביעית דם לט] כו׳ פי׳ השר מקשי משום דאי לא ההיא דר׳ יוחנן הוה מצי למימר דהא דאמר הכא איהל על מקצתו טהור מ] כגון דליכא רביעית ולהכי מייתי הא דר׳ יוחנן דמיירי אף מא] ברביעית ות״מ הוא טהור כיון שלא נגע אלא במקצתו מב]: **דכתיב** וזה לכם הטמא • מייתורא דוי״ו דוזה קדריש או [ה]מה״א דהטמא: **חכים** ליה בן יוחי • כלומר נתחכם לעצמו מג]: **וסיפר** קומי עשה מד] כדי להתנכר שלא יכירו בו שהוא יהודי שיהודים אינם מספרים קומי: **אמרו** טבית • כלומר נכון הדבר וטוב לעשות לבטל הגזרה: *) **אילו** היה אבא חלפתא קיים • יכולין אתם לומר תן בנך להריגה כמו שאתם אומרים לעצמי לשלוח בני עם ר״ש בן יוחי שהוא כעסן וירא אני שמא יעניש ור״ש היה סובר שלא היה אומר כך בעבורו אלא בעבור אימת המלכות פן יסתכן בדבר ולכך אמר אילו

*) שייך לע״ב

[א] על כל הרביעית בב״א אלא כאן כו׳ צ״ק • [ב] בעודו בו כלומר כו׳ צ״ק • [ג] אמר ר״ח א״ר הא דאצריך דם השרץ ובשר מצטרפים וכו שצריך שיהא אותו הבשר מאותו השרץ שהדם נבדלה כו׳ צ״ק • [ד] דבאים מב׳ שמות כו׳ צ״ק • [ה] [ועי׳ היטב בתוס׳ מנחות נא: ד״ה וי״ו לא דריש כו׳]

רבינו גרשום

דנבלה מטמאה בכזית במובדלת קאמר לבהמה טהורה קרי לה מובדלת שמובדלת ומותרת באכילה בין כל שאר בהמות אבל שאינה מובדלת לאכילה דהיינו בהמה טמאה לא מטמאה אלא עד דאיכא יותר מכזית כגון כביצה: א״ל כי אקשינהו רחמנא׳ דכתבינהו בהמה ושרץ בחד קרא דכתיב והבדלתם בין הבהמה הטהורה וגו׳ לבל תשקצו ולא לפלוגי שיעורייהו לשויי הפלגה בין בהמה מובדלת לשאינה מובדל׳ דומיא דשרץ אלא לבל תשקצו לאפושי בה לאוי יתירי לאו דלא תאכל נבילה ולאו דלא תשקצו למ״ת • ואית דמפרשי א״ל כי מקיש להו רחמנא לבל תשקצו הכי קאמר ליה אין הכי נמי דמקשינן בהמה לשרץ לשויי הפלגה בין מובדלת לשאינה מובדלת ולא למיפלג שיעורייהו אלא להכי אקשינהו דליהוי בהו הפלגה לבל תשקצו דבמובדלת יש בה משום לא תאכל נבלה (אלא) [אבל] בשאינה מובדלת לא כתיב בה לא תאכל אלא לא תשקצו: א״ר יוחנן אמר רבי זעירא וכו׳ הכי קאמר הא דתנן דדם השרץ והבשר [מצטרפין] בו כלומר הני מילי היכא דהוי ההוא דם מאותו שרץ עצמו אבל אי הוי דם משרץ אחר ובשר משרץ אחר אין מצטרפין: הטמאין מלמד שמצטרפין מה׳ דהויא יתירא [דריש]: ואפי׳ שרץ ושרץ כלומר כחצי שיעור משרץ זה וחצי שיעור משרץ זה מצטרפין (וחצי שיעור וחצי שיעור) בין משם אחד בין מב׳ שמות בין מחולד וחולד או מעכבר ועכבר ובין חצי שיעור מחולד וחצי שיעור מעכבר מצטרפות: אמר רב יוסף כאן בכולו כאן במקצתו • כלומר אי הוו ב׳

מסורת הש״ס

[יומא סא.]

אפילו דם ודם אי אתו כו׳ צ״ק

מצטרפין הס״ד ואח״כ ד״ה מבני שמות חצי שיעור כו׳ צ״ק [צ״ל לרב חנין]

[כריתות ד: פי׳ תוספות סנהדרין ד. ד״ה מנין ותוס׳ מנחות [illegible] ד״ה סוסין]

עין משפט נר מצוה

כ א מיי׳ פ״ד מהל׳ טומאת אוכלין הל׳ יא:

כא ב ג מיי׳ פ״ב מהל׳ מאכלות אסורות הלכה ו ופ״ד מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ו:

כב ד מיי׳ פ״ד מהל׳ טומאת מת הל׳ ט:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה נשפך וכו׳ רביעית דם [illegible]:

שיטה מקובצת

א] תיבות אבל לשיעורין לא נמחק: ב] השרץ ובשרו מצטרפין עי׳ תוס׳ מנחות (דף קא ע״א): ג] טומאתו ולא שיעורו: ד] רב וזעירא בו מתיב ר׳ יוסי תיבות זעירא וכן נמחק ותיבת אמר ל״ש: ה] על תיבות מאי מקצתו אילימא מקצת דם נרשם קו למעלה להורות כי לפ״ד ראוי למחוק: ו] יוחאי ברומי תיבת בעיר ל״ש: ז] א״ל דכתיב וזה תיבות דאמר קרא נמחק: ח] חכם לו אות י׳ ה׳ נמחק בן יוחאי • גליון בן חכם יש לו ליוחאי שידע להביא לו ראיה מן התורה ור״ם נתחכם לו בן יוחאי: ט] תיבת את נמחק: י] תיבת ליבטל נמחק: יא] תתמעט א״ל א״כ: יב] בכזית ושרץ שיעורו בכעדשה הס״ד ומה״ד שיעורו ולא טומאתו כגון נבילה ומת דתרוייהו מטמאין בכזית: יג] טומאתו דאילו טומאת מת: יד] תנן בו כלו׳ תיבת וכו׳ נמחק: טו] תיבת אבל נמחק: טז] שיעור בין משם אחד בין משני שמות בין מחולד וחולד בין מעכבר ועכבר בין חצי שיעור מחולד: יז] לרב חנין הס״ד: יח] דתרוייהו שרצים שלימין את ה׳ נמחק: יט] וכו היינו׳ תיבת וכו׳ נמחק: כ] דם של מת והיה מקומו: כא] שהופך בהם כוש: כב] אחרינא אלה הטמאים: כג] זה הס״ד ומה״ד אמר ליה תלמוד ערוך בפי של ר׳ אליעזר ב״ר יוסי ומשמו למדו רשב״י: כד] בלורית כדרך שהעובדי: כה] ושרץ דטומאתן ושיעורן שוה בכעדשה וטומאתן טומאת ערב וכגון נבילה ונבילה דשיעורן בכזית וטומאתן טומאת ערב כו׳: כו] שיעורו דבשר מטמא בכזית ואבר בכל שהו שיעורו ולא טומאתו כגון נבילה ומת דאדי ואידי בכזית וטומאתן חלוקה דנבילה מטמא טומאת ערב ומת מטמא טומאת שבעה לא טומאתו: כז] ונבילה ואגב רישא נקט סיפא אע״ג דליכא חידוש בסיפא הס״ד: כח] תנן ועוד בו פי׳ הקונטרס: כט] ועכבר אלמא מצטרף כו׳ עם בשר שרץ: ל] שלם ואז חשיב תיבת זו נמחק: לא] במקצתו פירוש שלא: לב] פירוש מירס תיבת מגיס נמחק: לג] הקנה מן הדם ולא: לד] על כולו טמא אע״פ: לה] על כולו טמא תיבת מקצתו נמחק: לו] והא דאמר ר׳ יוחנן טהור היינו דווקא כשבא ממקצת מת ולא בא ממת שלם וקשיא לפירוש זה דכיון דמוקי ליה בעודו בו כלומר שהדם עדיין בבשר השרץ א״כ מאי ציורף: לז] כמו שגרים רבינו נסים גאון דגרים א״ר חנין א״ר זעירא ובו פי׳ אמר רב זעירא שהוא האמורא והספרים טעו מן זעירא שהוא אמורא וכתבו ועוד בו שצריך שיהא אותו הדם כו׳ שהבשר נבלה ממנו: לח] מההיא דבין משם אחד בין משני שמות תיבות שבאים ב׳ נמחק: לט] דם שהגיס כו׳ פי׳ השר כו׳ דאי לאו ההא: מ] טהור היינו כגון דליכא רביעית דם בסה שאיהל עליו דאחר שאיהל על מקצת הדם לא איהל על מקצתו אחר ולהכי: מא] אף בדאיכא רביעית: מב] במקצתו׳ גליון לפי׳ שני דתוס׳ ה״פ בו כלומר דם דאותו שרץ עצמו אבל ב׳ שרצים לא ומתיב הטמאים משמע אפילו מב׳ שרצים ומשני דאיכא חילוק כשנגע בכולו למקצתו ומביא ראיה מקטפרס שהוא דומה לב׳ גופין לפי שאינו חיבור ואפ״ה קתני דאם האהיל על כולו טמא ועל זה מקשים התוס׳ למה הוצרך להביא הא דר׳ חנינא הלא מן הברייתא נפקא לן שפיר דאפילו בב׳ גופין כשהאהיל על כולו מצטרפין ומה לי האהיל ומה לי נגע ותירץ השר מקשי דאי לאו הא דר׳ חנינא ה״א דלא דמיא הברייתא כלל לעניינא דדם השרץ ובשרו דה״א דוקא כשהאהיל על מקצתו טהור משום שאין כאן רביעית שלם שהרי הקטפרס אין מחברו אבל דם השרץ ובשרו שהן מחוברים יחד אפילו בשני שרצים אם נגע במקצתו מצטרפין לכך הוצרך להביא דר׳ חנינא שאף כשמחוברים יחד כגון רביעית דם שהגיס בה אפ״ה כשלא נגע אלא במקצתו טהור׳ ע״כ׳ ויש מקשים ע״ז דמשמע דאף בדאיכא רביעית דם שהוא מאהיל בכולו וזה דוחק גדול דהיכא שיאהיל על רביעית דם לא יטמא באהל ונראה להרב ר׳ מתתיא דהכי מקשי דלהכי מייתי ההיא דר׳ יוחנן דאי ליכא אלא ההיא דאיהל מקצתו ה״א דמיירי בדם (כלות)[המת] שיצא כולו טמא אפילו בדלית בו רביעית כר״ע דאמר במס׳ אהלות [פ״ב מ״ב] דם המת שיצא כולו טמא אפילו בדלית בו רביעית ומש״ה הו״א הכא איהל על כולו טמא אפי׳ בלא רביעית ומקצתו טהור להכי מייתי דר׳ יוחנן דמיירי ברביעית ואפ״ה מקצתו טהור א״נ מיירי ברביעית בלבד וה״פ לעיל כאן בכולו כאן במקצתו פי׳ מקצתו שלא נגע בכולו בפעם אחת ומש״ה טהור דהרי נגע וחזר ונגע אבל נגע בכולו בפעם אחת [טמא] מש״ה מייתי ההיא דר׳ יוחנן דרביעית דאשמועינן דאי לאו דר״י ה״א ההיא דאיהל על מקצתו טהור דוקא בשלא איהל אלא על צד אחד אבל איהל על כולו אפילו בב׳ פעמים יהא טמא קמ״ל דרביעית דם שהגיס בה שנגע בכולו או בשתי פעמים או בג׳ כשהוא מגיס הוא מגיס הכל ואפ״ה טהור כיון שאינו מאהיל בפעם אחת • ע״כ מתוס׳ מהר״ם: מג] לעצמו וחכם גדול הוא שדרש כל כך יפה: מד] עשה כן כדי • תיבת

גליון הש״ס תוס׳ ד״ה דכתיב וכו׳ מייתורא דוי״ו • במדרש רבה פ׳ [illegible] רשב״י אומר טמא כטמא ר״א בן יוסי אומר זה וזה ועיין מנחות דף נא ע״ב תוספות ד״ה וי״ו: